

MINISTERUL DE CULTE ȘI INSTRUCȚIUNE PUBLICA

ANCHETA FĂCUTĂ

LA

Conservatorul de ~~~~~

~~~~~ **musică și declamațiune**

DIN

IASI ȘI BUCUREȘTI 1900-1901

~~~~~

RAPORTUL ANCHETEI

BUCUREȘCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „EMINESCU”

6, Bulevardul Elisabeta, 6.

1901

N° 1669/R.T./14/III.901

MINISTERUL DE CULTE ȘI INSTRUCȚIUNE PUBLICA

ANCHETA FĂCUTĂ

LA

Conservatorul de ~~~~~

~~~~~ musică și declamațiune

DIN

IASI ȘI BUCUREȘTI 1900—1901

~~~~~

RAPORTUL ANCHETEI

~~~~~

BUCUREȘCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „EMINESCU”

6, Bulevardul Elisabeta, 6.

1901.

Domnule,

Am onóre a vă ruga că împreună cu D-na Elena Maior Ghimpețeanu și N. Petrașcu, să bine-voiți a face o anchetă asupra stărei Conservatôrelor de musică și declamațiune din Bucuresci și Iași, de la înființarea lor și până astă-dă în scopul de a studia reorganizarea acestor instituțiuni și în urmă a ne presenta un raport colectiv precum și un proiect de regulament.

(ss) Ministru, **Dr. C. I. Istrati**

Director, **Lascar.**

No. 6483.
19 Iunie, 1899.

Domnule Ministru,

Terminând lucrările de anchetă, cu care am fost însărcinați, avem onoare a depune rezultatul cercetărilor noastre.

Cu această ocaziune, vă exprimăm mulțumirile noastre, pentru distincțiunea cu care am fost onorați.

Bine-voiți vă rugăm, Domnule Ministru, a primi expresiunea înaltului respect ce vă păstrăm.

**Elena V. Ghimpețeanu, D. Vulpian,
N. Petrașcu.**

București
14 Ianuarie 1901.

D-sale
Domnului Ministru al Instrucțiunii și Cultelor.
BUCUREȘCI.

D-le Ministru!

La 19 Iuniu, a. t. prin adresa cu No. 6482, am avut onoarea de a fi delegați, de Domnia-Vóstră, ca să facem o anchetă, asupra stărei conservatórelor de musică din Iassy și București, încă dela înființarea acestor scóle și pêne ađi, în scopul da-a-studia reorganizarea lor, și în urmă a presenta un raport specificativ, însoțit de un regulament.

În acest sens avem onoare a supune cunoștinței Domniei-Vóstre următoarele:

În Iassy, la anul 1860, luna Noembre 2, s'a format o scólă de musică sub denumirea de Conservatorul, scólă de musică și declamațiune; cu acea scólă, ađi țara cheltuește cum urméză:

Statul personalului anual lei	88.838
chiria localului anual . . . „	5.000
reparația localului anual „	800
mobilier . . . . . „	200
lemn . . . . . „	765
cumparare de instrumente „	1.500
Total . . . . . „	<u>97.103</u>

Adecă în budgetul statului suma de lei 97.103 este alocată pe fie care an, pentru conservatorul de muzică și declamațiune din Iași.

În acea școală, de la înființarea ei, 1860 și până la 1900, luna Iunie, anul școlar, au urmat cursurile diferitelor științe, ce s'au predat, un număr de elevi și eleve, în total cinci mii trei sute, din care număr s'au distins abia șase care ar da unul la mie, și luând media speșelor, am avea cu 300.000 lei un virtuos, cea ce denotă, că școala nu a fost la înălțimea ei, după o lungă viața de aproape o jumătate de secol; și acesta nu se poate imputa de cât conducătorilor ei, ce au avut destinele institutului în mână, și atât din lipsă de energie, cât și din absolută nepricepere, au uneltit o tristă cale acestei școli, menită a face să uităm orele de tristeță ale vieții, prin farmecul divin al muzicii!

La toate acestea a planat în primul grad lipsa de control din partea guvernului, și unul din profesorii vedându-ne la școală, în scop de a cerceta starea și demersul ei, a exprimat cele mai vii mulțumiri D-lui Ministru că s'a gândit la existența școlii din Iassy, care zace în o adevărată uitare și părăginită cu totul; — adăogând, se înțelege că de-acum înainte se va crea o nouă viață pentru școala noastră ce se află în agonie“.

În adevăr, mișcați de aceste cuvinte ale profesorului de mai sus D. Th. Burada și intrând în viața intimă a școlii, am constatat lucruri ne mai auzite și atât de vătămătoare școlii, în cât nu trebuie să se mira cine-va de insuccesul ei, după un interval de patru decenii.

De la înființare școala a fost pusă sub direcțiunea

D-lui Franz Caudela, care de și cunoscea bine muzica, însă fiind cam în etate, și fiind strein de națiune, strein de sentimente, strein de datorii, mai lipsind și controlul statului, el a urmat miclele obligații ce singur și le impunea, ca persoană cu ore care creștere, dar pentru a desvolta un cerc mai larg de viață a noiei scóle, nici s'a încercat, și de sigur nici că avea anumite idei; sub direcțiunea sa vine profesor de bel-canto, la 1863 — un Italian, Petro Mezetti ce cunoscea puțin harmonia și suna viola în orchestră, acest professor nu avea darul de a cânta și nu putea scóte nici patru note, așa că elevii și elevele sale, erau condamnați a învăța bel-canto de la un *mut*; și cu tóte acestea directorul Franz Caudella, atât în interesul scólei, cât și pentru prestigiul artei, devenea și el *mut*, și nu făcea la Minister, cel mai mic raport, în scop de a se repara un reu atât de dureros; — acel profesor de bel-canto, a stat la locul său 30 ani, și la 1893, eșind la pensie, lasă în moscenire de drept, locul de maestru de bel-canto fiului său Emil Pedro Mezetti, care la rândul său, a moșcenit și facultățile naturale a părintelui său, de a fi neînzestrat cu darul cântărei; și lucrurile se perpetuează, nu numai cu Mezetti, ci și cu Eduard Caduella, fiul, care acum fiind ca director scólei, vede acel lapsus și nu face cât de mică obiecțiune la Minister, în scop de a propăși scóla, dându-i un maestru de bel-canto.

Un alt profesor, de piano, D-l. C. Gros, ce nu scia decât prea puțin să cânte la piano, așa că elevele și elevii săi, executaū lecțiunile și el sta la oparte fără ca măcar odată să fi executat, ori îndreptat

greșelile ce comitea elevul, pentru simplul argument *că nu scia nimic* și cu toate acestea a fost 30 ani ca profesor, în care interval de la 1869 până la 1894 ca director al școlii; cu încetul neam apropiat de actualitate, și se poate lesne deduce cam ce a fost în stare a produce școla din Iași, sub conducerea unor persoane de natura și știința celor arătați mai sus.

Cerând ca să vedem programele și regulamentul școlii din Iassy; actualul director D-l Eduard Caudella, ne-a declarat, că atât program de cursuri cât și regulament nu a pentru că nu li s'a dat de la Minister, nici odată (dar și D-lor nu s'a deranjat a cere) și că după cum un profesor pricepe, aranjează studiul gradat pe ani, al elevilor, cea ce s'a constatat că un elev studiază lucruri în al 5, 6, 7-lea an (pe care le-a făcut alt elev în al 2, 3, 4-lea an fără nici un scrupul) cât pentru regulament, a pe perete un mic afiș, cu orele de clasă, și alte mici dispozițiuni disciplinare, luate de director; așa că, despre *regulamentul* pentru școlile de muzică din București și Iași care s'a decretat la No. 1513 din 29 Octom. 1870 școla de Iassy, se află în absolută ignoranță și a rămas uimiți vedându-l la noi, în acea ocaziune; în cea ce privește, comitetul musical prevăzut la art. 3, care formeză programele și se pronunță asupra admiterei sau eliminării elevilor, cum și la întreaga stare de viață artistică a școlii, toate aceste sunt contopite în unica persoană a Directorului, care după cele arătate mai sus, nu se poate clasa de alt fel de cât, un adevărat patron al școlii, care fiind și departe de Minister și lipsit de control, devine în fața elevilor un fel de *omnipotent*.

Musica de „ansamblu“ prevădută de regulament, art. 24: quartete, coruri, concertele conservatorului, și alte producțiuni mensuale ori săptămânale, cari aũ de scop a forma virtuosi, care mai în urmă se pot specializa ca artiști, nu aũ turburat câtuși de puțin, pe conducătorii nenorocitei școale de musică din Iași; ei s'aũ mărginit în restrinsa sferă de-a promova elevii în clasele școlei, cari la urmă eșind, s'aũ perdut împreună cu ostenelele lor, și cunoștințele căpătate, în o viață prosaică, abandonând cu totul frumoasa artă, pentru motivul că școla nu a fost în stare a concentra elevii săi, în scop de a forma un *tot*, care să țintească spre o viață îndelungată.

De alt fel chiar cursurile ce se predau, să luăm de pildă armonia, ea este după un sistem cu totul greșit, fiind numai niște canóne de teorii vage, și care nu aũ gustat nici o dată viața, de a fi puse în practică; de unde putem lesne deduce, pentru ce motiv tóte, dar tóte fanfarele nóstre militare aũ de șefi numai streini, cea ce este mai mult decât culpabil, ca după patru decenii, școla nóstră, să nu fie în stare a îndeplini acele necesități atât de importante, tocmai de aceia am đis și repetăm că acei profesori aũ fost și rămân streini de țară, streini de națiune, streini de necesitățile nóstre și streini de datoriile ce le impune legea, și mai pre sus de tóte, de bunul simț.

Cercetând în biblioteca Conservatorului de Iași găsim că la 1875, un ministru, D-l Titu Maiorescu ce cunoștea de aprópe personalul profesorilor de la Conservatorul de musică, din Iași și scia, cam de ce capacitate științifică dispunea fie-care, prin

urmare stratul pe care era clădită școla, și viitorul ce-o așteptă; a făcut un efort mare și a desființat-o—dar nu ca antagonist al frumóselor arte—ci numai în scop de a o scăpa de prăpastia în care vedea că o duce—conducătorii ei—însă de și un moment, nenorocita școlă—se simți scăpată din lanțurile sclaviei în scop de a fi reînviată după câți va ani și a lua o nouă inspirațiune de trai,—lucru trist, chiar după un an când s'a schimbat Ministrul toți acei vitregi conducători, isbutesc a înființa școlă, a relua locurile și a continua în modul lor *vivendi* încă un sfert de secol (1875-1901) adâncindu-și tot mai mult starea de lincezială, și abătînd cu totul nenorocita școlă, dela calea sa artistică.

Cine ar putea să'și închipuiască că după 40 de ani, școlă n'a fost în stare a 'și crea măcar profesorii săi trebuincioși la cursul necomplet și obscur ce-l face?

Noi cu regret am constatat acest rău că toți profesorii sînt streini.

Nici măcar, mici profesori de gimnasia, nu a fost în stare de a procura, și dacă, azi găsim din nenorocire acele catedre de la gimnasia ocupate de profesori, numiți profesori de musică, apoi dênșii în realitate sînt orî-ce altă dar nu profesori de musică, pentru că mult puțin cât au învățat la conservator totul a fost după un system cu desăvêrșire greșit și nu mai în urmă, s'au resimțit dênșii recurgînd la dive rse tratate, în scop a eși din impasurile ce se afla!

Cînd analisăm bine lucrul și luăm în detaliu questiunea cum stă, apoi lesne putem vedea răul unde este sădit.

În adevăr dacă, la admiterea elevilor, s'ar pune mai strictă regulă, și dacă direcțiunea în loc să stea cu mânele în buzunar așteptând să vie dori-torii de a învăța și pe cari din lipsă de număr mare este silită a-i admite ori-cum ar fi (s'au văzut un elev surd la declamație anii trecuți) numai și numai în scop de a nu rămânea școla nepopulată, cea ce ar tinde la desființare; și dacă direcțiunea s'ar da mai mare osteneală a căuta cu un an înainte elevii pe la toate școlile urbane și rurale copii ce ar fi dezvoltat dispozițiuni de musică și declamațiune, după arătările profesorilor de pînă atunce; apoi din acei elevi va face alegere scrupulosă, și a se constata atitudinea lor de direcțiune în unire cu comitetul școlar, apoi atunce s'ar putea face un bun început care în totdeauna ne dă un bun sfîrșit.

Dar când după un amar de ani s'a repetat aceeași nepăsare, aceeași inerție, același dispreț pentru arta frumoasă, la români, și când nu s'au resimțit de întregul corp profesoral, nici erorile, nici apatia în care zace școla, nici măcar recunoscința, de a da în schimb un ce equivalent cu enormele sume de bani ce dă țara, ne mai ținînd cont de așteptările frumoase ale națiunei care face sacrificii, apoi atunci se nasce întrebrea foarte naturală, cam ce fel ar putea fi calificați atari ómenii??

Aci lăsăm greaua sarcină, de a răspunde cu calificativele ei, numai țara care dă din sacrificiele națiunei, sume enorme de bani, pentru care are tot dreptul de a cere sémă, celor cari le primesc.

Orchestra teatrului din Iassy, este compusă din străini, corul de conservator propriu Țis nu este; quartete și alte producțiuni regulate nu există.

CONSERVATORUL DIN BUCUREȘTI

La anul 1864, Noembrie 1, se constituiește în București sub denumirea de conservator, scôla de musică și declamațiune; acéstă scôlă se înalță pe fundamentul vechei scôle philarmonice, care data de la 1847, și care s'a întemeiat și mai bine la 1854 așa că până la 1864, acea scôla philarmonică, a dat semne de viață, și roade laudabile.

La 1864 se pun bazele moderne a conservatorului de musică și declamațiune, pe care îl avem astă-dzi și pentru care, țara noastră cheltuește următoarele sume:

Statul personalului, anual	Lei	129.648
chiria localului	„	18.000
reparația localului	„	1.000
24 stînjinii lemne	„	1.584
coks, 2 tone	„	102.80
Total.	„	<u>150.334.80</u>

Adecă în budgetul statului suma de Lei 150.334.80 este alocată pe fie care an, pentru conservatorul de musică și declamațiune din București.

La primul pas ce am făcut în acest institut, am cerut D-lui Wachman, directorul scôlei, de a convoca comitetul musical, impus de art. 3 din regulament, pentru a fi în conformitate cu instrucțiunile orale date de D-l Ministru;

Atunce d-l Wachman, strînge din umere și ne răspunde că în adevăr de și în regulament se vorbește de un comitet însă el nu are ființă, pentru

că așa s'a obicinuit scôla, încă din anul 1870 care de altmintrele a fost în tot déuna fórte bine condusă încât, nu s'a simțit câtu-și de puțin necesitatea unui atare comitet.

Făcându-i obiecțiune că așa fiind lucrurile, atunci să ne arate cam ce obstacole se opun la producerea de roadele așteptate de toți, de la acea scôlă?

Domnia sa în calitate de profesor de 36 ani, și vechi director, de la înființare, avu inspirațiunea a părăsi cercul modestiei, și ne respunse cu 'n cinism particular, că Românii, nu sînt în stare a da nici de cum talente, nici artiști!!

Ca și cum un Dumitrescu, Teodorini, Bărsescu, Gabrielescu, d'arce, Popovici, Enescu ece nu ar fi Români.

În urmă, convocând corpul profesoral, am procedat la formarea comitetului, de cari toți D-nii profesori aũ rămas pe deplin satisfăcuți, aducând vii mulțumiri D lui Ministru, pentru că s'a ocupat și de starea conservatorului lor; acel comitet compus din patru profesori și trei persóne din societate cari cunosc bine arta musicală ori dramatică după cum se arată la art. 4 din regulament; am prezentat lista D-lui Ministru C. Istratti, la 6 Iuliũ a destinat persónele în unire cu D-l Vachman, directorul și a rămas la D-l Lascar, secretarul Ministrului, ca să facă adresele de numire, și să le prezenteze la iscălit; dar lucru ciudat și greu de explicat, acele adrese aũ remas la dosar pentru că la 7 Iuliũ D-l Ministru Istratti, a plecat din Minister și Directorul Vachman atât a așteptat ca să pótă în-lătura numirile celor trei persóne, din societate și alte patru din profesorii conservatorului.

Aceste dispozițiuni legale, regulate atât de anchetă și confirmate de chiar D-l Ministru C. Istratti au fost nesocotite și înlăturate cu atâta dibăcie de Directorul Vachman, numai în scopul de-a se sus-trage de la cel mai mic control; așa că astă-zi, școala se află tot sub părinteasca ocrotire a Directorului Wachman, ca și acum 30 ani!!

Pătrundând în culisele Conservatorului, și urmărind cu cercetările de anchetă, constatăm că în anul 1877—78 la clasa de contrabas, nu era nici un elev, așa că se afla în pericol de a fi suprimată acea catedră: însă profesorele respectiv Ercole Carini, de conivență cu Directorul Vachman, înscenează un elev dela declamațiune, pe C. Nottara, care îl înscrie la 3 Mai ca elev la contrabas, făcându-se mențiune la coloana de observațiuni, că a intrat la Mai în acea clasă, și în Iuniu când încep examenele deja Nottara, lua câte va acorduri pe contrabas; iar la ziua de examen, delegații Ministerului sînt traduși în cel mai fin mod, și așa se salvează critica situațiune a profesorului care era în pericol a perde catedra; actele sînt în archiva cancelariei și le-am vădut.

Prin o dispozițiune Ministerială în anul 1889, se adoptă systema de a se decerne diplome la terminarea de cursuri, cari diplome sunt iscălite de director și contra semnate de Secretarul său; cercetând sușele de unde au fost tăiate diplomele, în anii 1889—la 1896, am găsit un număr de 24 sușe fără număr fără nume și pronume, pe care le am visat, notând și ziua anchetărei.

Intrebând pe D-l Director Vachman, asupra acestor 24 sușe albe -sa acasă pe secretarul Căplescu care de trei ani nu mai funcționa la Conservator;

chiar dacă până la un punct, ar fi intenționată fapta secretarului, totuși un Director de Conservator, este impus de regulament art. 7 pînă 14 a ținea cancelaria, în cea mai bună stare, corespondența cu Ministerul, și ori ce alte discipline interioare avînd ca ajutor un secretar, care să fie sub ordinele sale, pentru a'și îndeplini funcțiunea cu exactitate și să dea ascultare ordinelor Directorului.

La ultimele examene depuse, unde am fost ca delegați, am constatat că la clasa de piano, sînt cinci catedre, și am audiat 130 eleve, din totalul de 380, așa că se perde prea mult timp cu acel instrument, care este cu desăvârșire de domeniul instrucțiunei private în familie, pentru că acest instrument nu pôte lua parte în orchestră, decât foarte rar; cu predarea pianului, la Conservatorul din București, s'a'au cauzat mari neajunsuri, pentru că s'a'au dezechilibrat cele alte clase, unde abia câte un elev a rămas, mult doi, și aceasta este în detrimentul orchestrelor ce a'au necesitate de elemente pentru formarea lor, și drept culminare a acestui reu, vedem că la 1 Septembrie 1900 s'a'au mai deschis o catedră pe lângă cele cinci de piano, în mod onorific și cu perspectiva de a fi pusă în budget la viitorul septembrie 1901.

La clasa de violină, am găsit un profesor *surd* D-l Robert Klenc, numit din anul 1894, se înțelege că la concursul său a presidat, ambiî directori de conservatoare Eduard Caudella și Eduard Wachman!

La clasa de flaut Lauigi Desantes numit la 1873 care după 15 ani a pierdut dinți naturali, din cauza suferințelor în timp de 10—12 și abia mai putea vorbi și în urmă la 1900 decedând a fost înlocuit,

iar directorul nu se îngrijea de loc, în tot timpul de 10 ani, când suferea cursul de flaut, din cauza profesorului infirm și ar fi fost în stare de nu muri să-l mai ocrotească un șir de ani, ca să-l trecă la pensie.

Cerând a ne arăta cum se administreză câteva fonduri din budget p. e. bursele corului 15.000 lei fondul claselor ajutătoare 3,600 lei, spesele pentru producțiuni și reprezentații 1800 lei, ajutor pentru doi elevi dobrogeni 1440 lei nu am fost destul de satisfăcuți cu lămuririle date de D-l Director Wachman; aci am putea semnala că în minister am dat de un mandat la dosar, unde se aproba niște sume d-lui Wachman, și drept acte justificative am găsit însemnări netimbrate și neiscălite din anul 1897.

Intrebând apoi despre orchestra conservatorului ce face concertele symphonice la atheneu, cum și din ce elemente este constituită, cu ce fonduri se alimentează și cum se administreză ele?

D-l Wachman, ne-a răspuns că Conservatorul n'are orchestra sa proprie, (ceea ce este impus de a avea) și că symphonicele sînt producțiunea D-sale personală ce le face cu elemente improvizate (majoritate $\frac{2}{3}$ streini) și ca atare ele nu constituiesc un venit al Conservatorului.

Luând apoi în cercetare, cele cinci catedre de piano, la ce ar fi utile când acest studiu este de domeniul instrucțiunii private în familie și pensionare? D-l Director, ne arată că sunt prea mari afluențele de eleve la piano și de la un timp a reușit a forma câte la 2—3 ani o catedră de piano, și că acele catedre sunt bine conduse, avînd eleve bune și multe.

În adevăr sînt câțiva ani, la clasele de piano, la Conservator, erau atâtea eleve că nu mai puteau fi admise—și erau nevoite să aspire a fi admise în următorul an, timp în care erau și obligate în particular de a se prepara pentru examenul de concurs—cu chiar profesorele respectiv—în schimb cu un salariu lunar de 3—4 napoleoni—constituinduse ast-fel un adevărat *trafic*.

Noi credem că mergînd lucrurile tot ca pînă azi Conservatorul nostru va fi frecventat de mii de eleve la clasa de piano, devenind un simplu institut oficial de domnișoare, care învață piano!

Trecînd la declamațiune, am constatat că róledele ei sunt crescute în atmosfera dominantă a conservatorului, și succesele mai mult ori mai puțin probate de ani se văd pe scena Teatrului Național, și ca atare le cunósce întregă societate așa că ori ce cuvinte am dice, slăbim efectul real al artiștilor.

Am putea releva însă, că de câte ori la opera Română, a luat parte câte un artist Italian, între acel artist și tinerii noștri eșiți din Conservatorul de la București, nu se poate face cât de mică comparație, precum nici între șcôla din Milan și nenorocitul Conservator din București, ce nu are viață în el pentru a însufleți elevii.

La clasa de armonie predată de D-I Wachman, am asistat la examene și am ascultat cursurile ce fie-care elev desvolta, la tabelă, acorduri, și iar acorduri unele resturnate și altele augmentate, lucruri destul de grele, pentru memorie, și ele devin niște adevărate canoane, prin unicul fapt că nici odată nu au gustat viața, de a fi puse în practică — lucru care de alt-fel un elev nici că-l pri-

cepe — pentru că așa este metoda D-lui profesor Wacman.

În știință se cunoșce că teoria fără practică nu poate exista, și ele trebuiesc să fie strîns unite.

Pe acest system urmînd încă de la început, nu a fost în stare să ne procure șefi de fanfare militare, așa că azi toți sunt streini, la toate regimentele.

Observînd aceasta D-lui Wachman, a fost în stare să ne răspundă curajos că toți șefii de muzică sînt eșiți din Conservator și ca atare elevii D-sale; noi însă cari avem nota luată de la inspectoratul muzicelor, că numai doi ar fi români, și aceia sînt atît de proști că aũ fost depărtați pentru incapacitate, am pus'o în vedere vechiului profesor de armonie care vîdînd'o, a intrat în o tăcere armonioasă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PRIVIRI GENERALE

În România, ce are 5 milioane locuitori, avem două Conservatoare de muzică și declamațiune, pentru care țara sacrifică anual un sfert de milion de lei, (247,437,80) fără ca după o așteptare de 40 ani să culeagă cel mai mic rod, de la numitele școli.

Aceste școli constituite după unul și singur regulament, votat și decretat la 1870 Octombrie 29. No. 1513 le găsim după un lung șir de ani, că diferă una de alta p. e. la Conservatorul din Iași se dau premii, la cele de București se dau diplome; la Iași n'au programe de studii, nu cunosc un

regulament, la București au de toate și programe și regulamente dar nu le respectează.

În aceste 2 școli de frumoșele arte găsim profesori gângavi, surdi, muți și infirmi cea ce ar face a crede, că alți profesori nu se mai pot găsi în totă Italia, dacă am dori să-i înlocuim.

Trecând la corpul profesoral, găsim $\frac{2}{3}$ părți streini, așa că în lungul interval de aproape jumătate secol nu a fost în stare a crea profesorii săi proprii români cari să înlocuiască în mod demn pe streini, și escedentul să formeze orhestre, coruri minunate, profesori particulari, cari să fi umplut lacunele din provincii, unde și publicul ar fi recunoscător când quartete și orchestre bine conduse ar face veselia societății; pentru că Românul are pasiunea rasei latine și adoră musica și pretinde să fie frumoasă, cum sint și inspirațiunile Românului, în Doinele și Balladele seale secolare.

Dacă în aceste două conservatoare de musică, și declamațiune, înființate cu mult înaintea celui de la Milan (1873, creat) ar fi planat în prima linie: Știința și talentul; în a doua linie multa și neobosită activitate; în a treia linie controlul bine-făcător, și unirea comitetelor cari să fi fi avut ramificațiuni în totă țara, așa că să fi putut lua desvoltare numai în spiritul Națiunii Române; astă-dă am avea după patru decenii, enorme pepiniere de artiști Români, de orchestre minunate, de coruri bogate, și în atare mod am fi dispus de un debușeu, unde streini ar fi venit bucuroși de a-și procura, elementele necesarii, ca la Milan.

Dar astă-dă ce avem!

O! da, avem și astă-dă ceva; avem decepțiuni

amare; avem deficite colosale; avem speranțele zădărnicate; avem aprópre convingerea (după Wacman) că suntem improprii de a produce artiști; avem o etichetă goală „*conservatorul de musică și declamațiune*“ avem alocări anuale în budget de 248,237.80 avem curajul de a trece în unsecol nou, ȗot lihniȗi, gârbovi, ne-domiriȗi; fără pic de viaȗă, și ca atare năzuim a lua parte la făurirea civilizaȗiunei, alături cu alte popóre pline de róde frumoase, ale culturei; naȗiuni cu sufletul plin de mulȗumire, că aȗ fericirea de a păși într'un nou secol, unde latinitatea are rezervat locul de onoare:

„*Ea merge 'n capul altor ginte*“

Sunt 10—15 ani, de când un sgomot vag, ondulează în vȗzduh că școalele nóstre de musică, nu ar produce ródele așteptate cu atâta plăcere, de toȗi, și condus de acel ecoȗ, unul din tinerii profesori Universitari, cu sufletul setos de progres, și armat de mare dosă de patriotism a pus tótă buna sea voinȗă, de a fasona după cele mai moderne forme, și se înȗelege, a'í da o ȗurnură practică, culturei musicale, în România. În acest înȗeles în calitatea sa de Ministru, D-l Spiru Haret lanséază o circularé, aprópe la toȗi profesorii, fără distincȗiune și la tóte persónele, cari cunost musica, ceréndu-le sfaturi relativ, la réul de care suferă șcólele nóstre de musică și declamaȗiune, și în consecinȗă mijlócele de îmbunătăȗire.

Pe cât vedem, calea este destul de practică și ar fi trebuit să ne așteptăm, la un succes minunat, că adecă, marea enigmă s'a deslegat.

Din tóte acele rȗspunsuri, s'a format un volum

destul de mare, în archiva ministerului, sub numele de: *Dosarul Conservatorului*.

Răspunsurile, ce conține acel volum, au trebuit să fie studiate, clasate, și puse pe planul întâi cele care se apropie mai mult de realitate.

Însă lucrurile saū petrecut alt-fel; că după ce D-l Spiru Haret nu a mai fost Ministru, totul a rămas literă moartă.

În adresa, ce am primit'o noi de a face ancheta, de la înființarea conservatoarelor de muzică pênă la azi, și a ve presenta un raport, cum și un *regulament* care să tindă la o reorganizare a numitelor școli.

Ve mărturisim că studiând questiunea în fond — din acest punct de vedere, și având sub mână toate regulamentele ađi în vigoare, la cele mai de frunte Conservatoare de muzică și declamațiune începând cu Milanul, Parisul, Dresda-Lipsca, München-Berlin, Wiena, Petersburg și altele, și comparându-le cu regulamentul și programele de la noi, am găsit că nu diferă aprópe în nimica.

Adecă, învățătura ce se face în o scólă, cu toate gradele progresive, a fost copiate fidel, mai de toate țările și aplicate în total saū în parte, după forțele materiale a fie căreia, iar ca model, de la sine se înțelege, că a fost Italia ca premergătoare a mult frumoasei arte „Musică“ cu care a captivat Universul.

Prea bine. Dar atunce cum se face că, nu putem profita de el?

Aci e ghicitoarea, pe care ne-am dat toate silințele a o deslega, și lămuri cât mai clar.

Legea instrucțiunei, acordând unui profesor o catedră, îl obligă, a o ținea 30 de ani, pentru a se

bucura de dreptul muncii sale primind o pensie.

Această dispoziție, fără nici o restrângere, se aplică și la școlile de muzică și declamație — ca, adică, să urmeze a face cursul — ori care ar fi el — trei decenii, pentru ca să treacă, în urmă la pensie.

Să examinăm problema, în sine și ne vom convinge dacă aceste paralele, pot ține simetria strict între ele.

Incepem cu maestrul de bel-canto:

Se aduce din Italia un maestru, care a făcut mare șomot pe scenele mai principale; pentru a face și la noi a se dezvolta frumoasele sale talente, în imaginația tinerilor elevi, și-l decretează ca maestru, dându-i catedra.

Scumpul nostru artist, are 29 ani, și este decretat a practica cunoștințele și talentele sale în școală, pe un termen de 30 ani, adică, la etatea de 59 ani, el este obligat să cânte și să cânte frumos, ca să poată servi de model elevilor săi. Nenorociți elevi! Jalnic profesor!

Artistul nostru, la 29 ani, era un fericit fermecător și suavitatea timbrului său, te captiva!

Oh! dar timpul trece, și cu el ne ducem și noi!

Vigoarea sa de la 29 ani, a început cam pe la 36—40 ani a pierde farmecul, și frescheța vocii, în mod nesimțit, a dispărut.

Dar el, este condamnat așa cum o fi să cânte încă 20 ani, pentru că așa-l obligă legea.

Acum trecem, de la voce, la un maestru de flaut, sau oboe, ori clarinet, ori cornet-a-piston, ori ce alt instrument de vânt și vom observa cam același lucru.

Maestrul de flaut, am putea să luăm ca model recent pe Luigi Desantes, de îndată ce a pierdut după 15 ani de la numire un singur dinte, el nu a mai putut cânta bine și cu toate acestea era ținut să facă lecțiuni, să execute fantasii și chiar bucăți de concerte, în auzul elevilor și scie numai D-zeu cum le făcea.

Acésta se cunoaște de toți specialiștii și scăderile sînt aproape ucigătoare pentru modul fin și dulce de execuție, *numai* musicanții pe instrumente cu coardă au avantajul de a executa cu pasiune pînă la adânci bătrînețe.

Prin urmare, odată stabilită cestiunea, trebuie să avisăm mijlocele de îndreptare.

Marea și dăunătoarea greșală residă la numirea pe 30 ani a unui maestru în conservator.

El nu pôte figura, cu bravură de cât — s'a probat — 5—7 ani, și acésta normă trebuie adoptată la noi dacă dorim a cultiva *frumoasele arte*.

Atunce remâne a se îmbunătăți pe altă cale sórta lor, pentru că nu li se mai oprește *cota* de pensiuine.

A doua eroare, care se reflectă numai și numai asupra Directorilor și să nu uitați că ei sînt de la înființare, cel din Iassy are 38 ani de serviciu, cel din București 36 — pentru că dînșii eliminând comitetele școlare, au rămas singuri responsabili de admiterea elevilor.

Aci este a doua sorginte a marelui rău, cea bîntuit 4 decenii aceste două nenorocite școli, și neajunsurile acelei erori, nesînt oferite ca ródele școléi.

Dacă în adevăr, acești vechi directori ar fi fost inzeștrați cu cel mai mic amor de artă, și în special recunoscători pentru marile jertfe ce face țara cu

aceste școli, apoi dênșii după una saũ douë decenii se resimțiaũ de greșelile ce comit.

Së fim atenți la modul de a recruta elevii în aceste școli: la 25 august, cancelaria este deschisă pentru accesiunea elevilor.

Sunt 100 locuri disponibile. Se presintă 230 elevi cu dorința să urmeze cursul, din aceștia sînt 45, cari aũ părinți cu stare și care ar putea prin urmare să aducă profesori acasă la copilul sãu; 100 sînt care ar dori să fie admiși, în scop de a cunoaște musica, și după 2—3 ani, nu mai vin, la cursuri avënd altele de făcut; aũ rãmas 85, mai sãracuți, printre care s'ar putea nemeri 3—4, cu talente, și care ar eși cu succes pe scena teatrului, toți aceștia, în bloc, sînt refușați.

După 5—6 ani, să cercetãm, ce aũ devenit cei 100 elevi, înscriși cu temenele, de numiți Directori.

În anul al III-lea aũ rãmas, 60 din aceștia în al 4-lea an, aũ rãmas 45, iar în al 6-lea an 24, din cari 10 sînt la teatru coriști; 3 din ei aũ câte-va lecțiuni, și restul sînt în serviciũ la diferite instanțe publice.

Acuma întrebați pe numiți Directori, aceasta este scopul Conservatórelor nóstre?

De sigur că nu! va fi rãspunsul unanim al lor.

Cãt de mult s'a simplificat lucrul.

Dacă, directorul, prin mijloacele de care dispune, ar fi cãutat după una saũ douã decenii, sorginte noi, și el ar fi intrat în relațiuni cu profesorii din alte orașe, și din sate, aceștia, ar fi putut destinge calități embrionare, la copii școlari, pe care apoi directorul în persoană, să-i încerce și numai în urmă, să formeze un grup, de 15—20 elevi, cari

urmând regulat cursul să treacă cu succes, pe scenă, sau în orchestră.

Atunce, însă ar fi trebuit a se ocupa, de elevii ast-fel recrutați, ca un adevărat părinte, și tocmai aceste calități și ostenele nu au vroit a-și-le impune acești Directori, pentru că nu au fost animați de focul sacru, al frumoaselor arte !! măcar că li s'au pus la dispoziție în tot dauna mijloace bănești suficiente, de Minister, nerefuzându-se nici o dată cererile lor, ori cât de puțin motivate ar fi fost ele.

CONCLUȘIUNI ȘI PROIECTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ați când ne simțim fericiți, că aniversăm trecerea într'un nou secol, unde se cer forțe noi, idei noi, ca să obținem roduri noi; acest eveniment ne umple sufletul de iluziuni, și cu toți să pășim înainte fermi, de a crea o soartă frumoasă națiunii noastre, ce a luat un loc alături de surorile ei de ginta Latină!

Dacă privim în secolul trecut, constatăm că țara noastră, a luat o schimbare extraordinară, atât prin cultivarea științelor, cât și prin dezvoltarea economică.

Cultura fiind planul întâi ce se impune unui popor, redat libertății, el are necesitate de școli, și iar școli, în toate specialitățile.

Cunoaștem că în secolul trecut printre școlile ce au menirea de a complecta educațiunea națiunii

române s'aũ înființat și doue Conservatoare de muzică și declamațiune, din cari unul în Iași, altul în București.

Pentru întreținerea acelor doue Conservatoare, vedem alocate în budgetul statului, pe anul 1900—1901 suma de lei 247,437.80.

Calculând în termen mediu, această sumă, cum și interesele, ce ar fi adus, de la 1860 ađi găsim cam 6 milioane de lei, cheltuiți până ađi.

Acum dacã privim beneficiile, cari le-aũ dat în schimb ele sînt atît de neînsemnate, cã se pot confunda cu zero.

Toate piedecile cari aũ oprit a se realiza, beneficii laudabile, le am pãtruns, studiat, coordonat, și vizat.

Ca națiune ce avem pretențiuni, a conlucra la făurirea, civilizațiunei în orient, și deșteptați prin marele eveniment, cã am trecut în secolul XX, unde totul se impune la inovațiune, nu putem sã rămãnem indiferenți.

„*Esperiența costă*, dice francesul“ este atît de natural cã noi am practicat patru decenii, tot cređînd cã poate; la anul ce vine sã avem un succes, pe care toți l'am fi privit cu cea mai vie satisfacere, cu toți l'am fi admirat, l'am fi încurajat, l'am fi urcat sus, pentru a fi admirat de lume, și ar fi putut servi de emul tinerimei studioase de aceste arte.

Insã dupã atît amarã așteptare, avînd privirile și gîndul neconținut ațintite asupra realizãrei dorințelor nãstre legitime, și mai presus de tãte conduși de instinctul și aspirațiunile Romãnului, ce are un mare fond estetic, dacã se observã muzica sea

populară, poesia populară, basmele sale fantastice, cusuturile sale, gusturile sale, observațiunea sea justă și spirituală, bisericile sale făcute în vechime; după sacrificiile ce am făcut de timp și bani, avem pretențiuni juste de a cânta foloasele realizate, și ne oprim înmărmuriți în fața etichetei :

„*Esperiența costă*“

Conduși de experiență, acum scim că sistemul, de pînă ađi, nu este bun de aplicat la noi, și prin urmare, el trebuie modificat în totul.

Avînd în vedere și dorința ce arătați D-le Ministru prin adresa No. 6482 Iunie 1900 prin care tindeți a reorganisa numitele conservatoare din Iași și București. Venim, a supune cunoștinței Domniei vóstre, următorul proiect, care credem a fi mai practic, și a lăsa desvoltarea școlii de musică și declamațiune să fie în spiritul națiunii, și conform cu aspirațiunile poporului.

Pe acest system la Petersburg s'aú pus basele Conservatorului de musică și declamațiune in anul 1862 și astă-đi acel Conservator consolidándose, prin munca sa leală, a făcut, un fond de 2.574.479 de ruble, la 1898 Sept, 1 așa că a devenit astă-đi o instituțiune de prima forță, care este în legătură cu tóte orașele imperiului, unde are tot ce-í trebuiește, orchestre, coruri, soliști, profesori, școli preparative frecventate de elevi numeroși; și statul nu mai cheltuește un ban cu acea școlă, încă din 1892; avînd anual cheltuelile 118.203 ruble, câștigate prin propria sa muncă.

P r o p u n e m :

Contopirea celor două Conservatorii în unul singur, care va fi la București.

Direcțiunea Conservatorului se va confia unui artist adus din Milan, și angajat prin contract pe șapte ani; cu condițiune ca să fie obligat în decursul periodului a da pe fie-care an un anumit număr de elevi distinși prin talentul lor; și după cinci ani să formeze orchestra Conservatorului; — după 7 ani să producă, capelmaistrii la regimente; să înlocuască pe toți profesorii streini de astăzi, în conservatorul din Capitală; cum și pe cei români cari va găsi cu cale că sint vătămătorii artei ce profesază și a forma din elevii bine recrutați noi profesori.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În fine a pune între condițiunile din contract și acesta: gradat pe fie-care an, statul va diminua câte 20.000 lei, din subvenția ce să dă Conservatorului așa că în al 7-lea an se plătește ultima sumă din tesaurul public; dacă suma acordată ar fi de 140.000 lei la facerea contractului.

Pe această cale, conservatorul va fi forțat a'și crea mijloacele sale proprii de existență, prin nenumăratele resurse de care dispune frumoasa artă.

Acastă sistemă practicată în alte țări ne poate servi de cel mai frumos exemplu, și cu atât mai mult că, după o practică de atât amar de ani, ne aflăm tot pe loc, în timp ce alte școli de această natură, în statele unde au aplicat sistema de mai sus ele au parcurs distanțe mari pe calea progresului.

Cu această ocasiune, sperăm D-le Ministru, că

